

УДК 94 (323)

ББК 63.3 (4 Укр) 66

С.В. Адамович

**ВСЕУКРАЇНСЬКІ З'ЇЗДИ ДЕПУТАТІВ ВСІХ РІВНІВ У 1991, 2004,
2008, 2014 рр. ЯК ЗАСІБ ЗБЕРЕЖЕННЯ ВЛАДИ ПРОРОСІЙСЬКИХ
ПАНІВНИХ ВЕРСТВ**

У статті проаналізовано проведення маріонеткових з'їздів депутатів усіх рівнів Півдня і Сходу України в 1991, 2004, 2008, 2014 рр. Автор обґрунтовує, що з'їзди депутатів організовувалися місцевими проросійськими владними групами та російськими імперськими структурами і спецслужбами задля збереження домінуючого впливу Російської Федерації на внутрішню та зовнішню політику незалежної України.

Ключові слова: з'їзд депутатів, сепаратизм, проросійські панівні верстви, російський імперіалізм, автономія, органи місцевого самоврядування, федералізація.

У кінці 80-х на початку 90-х рр. ХХ століття в Україні розпочалися процеси національно-державного відродження. Утворення та становлення Української незалежності отримало висвітлення в дослідженнях О.Бойка, О.Гараня, Я.Грицака, Г.Касьянова, С.Кульчицького, В.Литвина, В.Марчука. Однак на сучасному етапі наукових досліджень недостатньо проаналізовано і вивчено спротив проросійських еліт формуванню Української державності. Автор статті ставить перед собою завдання проаналізувати спроби використання колабораціоністськими панівними верствами України з'їздів депутатів всіх рівнів Півдня і Сходу України у 1991, 2004, 2008, 2014 рр. для шантажу і тиску на проукраїнські демократичні сили, а також роль і місце російських імперських структур у цих процесах.

Відзначимо, що національно-державне відродження в Україні кінця 80-поч. 90-х рр. ХХ ст. не влаштовувало проросійські еліти східних і південних областей України, що виявилось в посиленні сепаратизму, ініціюванню планів створення автономної Донецько-Криворізької республіки, суверенізації Криму та Новоросії. Для збереження ситуації під контролем партноменклатура поширювала в суспільстві чутки, що розпад СРСР призведе до дезінтеграційних процесів у рамках України, а до того ж значною мірою сама ініціювала

сепаратистські рухи (політичне русинство, новоросійство і т.д.). Важко оцінити роль у цих процесах на завершальному етапі розпаду СРСР центрального керівництва імперії і КДБ, але є докази того, що дезінтеграційні процеси в Україні були санкціоновані вищим керівництвом КПРС та КДБ [4, с.650].

У результаті невдалого державного перевороту 24 серпня 1991 р. Верховна Рада Української РСР приймає постанову “Про проголошення незалежності України”. Відповідно до неї 24 серпня 1991 р. Україна проголошувалася “незалежною демократичною державою”, а 1 грудня мав бути проведений референдум на підтвердження Акту проголошення незалежності [2].

Із наближенням всеукраїнського референдуму 1 грудня 1991 р. консервативні компартійні структури та проросійські імперські організації задля збереження своїх впливів розгорнули агітацію за федералізацію держави та окремий автономний статус для областей Півдня і Сходу країни.

Зокрема, активна робота проти української незалежності була розгорнута на русифікованому Донбасі. Так, в Маріуполі восени 1991 р. була створена ініціативна група “Руху на захист інтересів російськомовного населення Донбасу”, яка виступала за федеративний (земельний) державний устрій України, статус суб’єкту федерації для Донбасу і російську земельну мову для регіону [30, с.6]. Діячі іншого місцевого руху “Демократичний Донбас” визначили головною небезпекою для краю “ползущою українізацію” [33, с.7].

Проти незалежності України виступав Інтерфронт Донбасу, який противився загальноукраїнському референдуму, натомість прагнув провести свій – донбасівський [15, с.1]. Водночас Луганський обласний комітет молодіжної революційно-патріотичної спілки “Промені Чучхе” закликав “докласти всіх зусиль”, щоб Донбас був не частиною самостійної України, а Незалежною Комуністичною Республікою [24, с.1].

24 вересня 1991 р. відбулося засідання Донецької обласної ради з залученням депутатів всіх рівнів з метою створення Донецької автономії. Поновилася діяльність Донецького страйкому, який теж виступав за автономізацію краю [1, арк.17].

У жовтні 1991 р. сесія Донецької облради розглянула питання про статус області. 6 жовтня 1991 р. в багатьох містах були проведені мітинги під лозунгом “Ні – Донецькій Апаратній республіці”. 8 жовтня 1991 р. під цим же лозунгом відбулося пікетування будівлі облради, в якому взяли участь представники національно-демократичних організацій і шахтарі. У той же час на центральній площі м. Донецька члени Інтерруху Донбасу проводили збір підписів на підтримку вимоги автономії Донбасу. У результаті сесія Донецької облради прийняла Звернення до Верховної Ради України з пропозицією внести в нову Конституцію положення про федеративний устрій держави [8].

Однак апогеєм спротиву українській незалежності стала спроба компартійних проросійських еліт подати свої зусилля як позицію більшості населення південно-східної частини країни. Зокрема, 26 жовтня 1991 р. в м. Донецьку відбулась “Нарада народних депутатів всіх рівнів Півдня і Сходу України”, до яких звернулися делегати установчої конференції Демократичного руху Донбасу “Братство” з закликом підтримати ідею федералізму, яка дає можливість “зберегти історичну, економічну, національно-культурну самобутність регіонів”. Однак голова Донецької облради Ю.Смірнов, уже відкриваючи нараду, заперечив будь-які сепаратистські наміри і задекларував дорадчий характер зборів. Цікаво, що делегація Дніпропетровської області в складі 23 осіб зразу ж заявила, що не буде брати участі в роботі наради, яка є неправомочною.

Результатом наради стало прийняття Звернення до народу України і Заяви до Верховної Ради України, в яких значилося: “Внести положення про федеративно-земельний устрій України в проект Конституції України; протягом листопада 1991 р. обговорити проект нової Конституції України і винести його на всенародне обговорення. Натомість проти федералізму виступали Донецькі обласні організації Української республіканської партії, Демократичної партії України, Партії демократичного відродження України, Народного Руху України, Товариства української мови імені Т.Шевченка та ін. [8].

Однак спроба шантажу центральних органів влади України не мала підтримки ні зі сторони ослабленої центральної влади в Москві, ні з боку мешканців Донбасу. Так, готовність донеччан сприйняти незалежність

проявилася в результатах всеукраїнського референдуму 1 грудня 1991 р. У Донецькій області в ході референдуму 1 грудня 1991 р. проголосувало 76,6% громадян і 84% підтримали незалежність. У Луганській області відповідні цифри становили 80,7% і 83,9% [21, с.472].

Удруге проросійські владні структури спробували використати форму з'їзду депутатів всіх рівнів у 2004 р. для збереження владних та економічних впливів Партії регіонів. Помаранчева революція, що вибухнула внаслідок масових зловживань і порушень законодавства влади під час виборів, спровокувала опір владних структур Сходу і Півдня України. Для тиску на помаранчевий майдан прихильники В.Януковича почали погрожувати розколом і створенням чи то окремої держави, чи переформатуванням України у федерацію.

28 листопада 2004 р. прем'єр-міністр В.Янукович та міський голова Москви Ю.Лужков прибули до Луганська для обговорення створення автономії на півдні і сході України. Далі вони вирушили у Сіверськодонецьк для участі в т. зв. з'їзді представників органів місцевого самоврядування південного сходу України [7, с.1]. Цей з'їзд зібрав більш як 3,5 тис. представників з 14 областей України, Криму і Севастополя. Участь у форумі взяли також 30 народних депутатів [6, с.5], акредитацію отримало 108 журналістів, які представляли в тому числі агентство "Рейтер", газету "Вашингтон-таймс", російські телекомпанії РТР, НТВ, ОРТ.

Офіційно тема з'їзду звучала: "Суспільно-політична ситуація в країні і захист конституційного устрою". Головним питанням з'їзду було обговорення можливості організації робочої групи з формування окремої податкової, банківської та фінансової систем південно-східних областей України.

На з'їзді вирішили створити Міжрегіональний союз органів місцевого самоврядування України і регіональної влади з центром його дислокації в Харкові [6, с.5]. На думку Б.Колесникова, "столицею" мав стати Харків, щоб не рахували Донецьк таким, що претендує на цю роль. Було також утворено виконавчий комітет союзу в Харкові, до якого мали увійти по 2 представники від названих областей [4, с.592].

У зверненні з'їзду до громадян України закликали до створення “міжрегіональних органів місцевого самоврядування і регіональних властей з метою об'єднання та координації їхніх зусиль для вироблення позицій і дій, спрямованих на стабільний розвиток територій, забезпечення життєдіяльності населення” [9, с.5]. Водночас було доручено на обласному та районному рівні почати розробляти структуру й положення про виконкоми [22, с.5].

Було вирішено визнати В.Януковича вибраним президентом України, делегати закликали ігнорувати повторне голосування, якщо таке рішення прийме Верховний Суд. До того ж, дії опозиції були названі антидержавними й антинародними, а у випадку визнання президентом В.Ющенка південно-східні області задекларували готовність провести референдум щодо автономії [32, с.2].

Народний депутат України Р.Богатирьова закликала не йти на повторні вибори Президента, а провести народний референдум з утворення Південно-Східної республіки, до якої ввійдуть регіони, що проголосували за В.Януковича. Своє бачення дії влади в даній ситуації озвучив голова Луганської облдержадміністрації О.Єфремов: на місцях створювати комітети із захисту Конституції і робітничі дружини зі збереження порядку в країні. Делегати не приховували своїх симпатій до Росії, а голова Харківської облдержадміністрації Є.Кушнарьов однією фразою окреслив можливі перспективи: “Від Харкова до Києва – 480 км., а до Москви – лише 400” [6, с.5].

Як окрема думка, прозвучав заклик донецької облдержадміністрації про можливість створення навіть окремої Південно-Східної країни [13, с.4]. В кулуарах з'їзду висловлювались ще неймовірніші ідеї: створити Новоросійську республіку в складі Росії на чолі з мером Москви Ю.Лужковим [14, с.32].

Ставлення до сепаратистських ідей, які прозвучали в Сіверськодонецьку, прем'єр-міністр В.Янукович висловив у своєму виступі на з'їзді: “Я ніколи не зраджу вас, я завжди буду йти разом із вами. І те, що ухвалите ви, буде для мене законом” [27, с.5]. 29 листопада 2004 р. він заявив, що допускає можливість територіального розколу України і відокремлення від неї східних і південних регіонів. Це мало відбутися, зі слів В.Януковича, якщо не був би знайдений компроміс між опозицією і владою. Хоча уже на наступний день

прем'єр заявив, що на з'їзді в Сіверськодонецьку він просто стримував сепаратистів [14, с.34].

Гасла Всеукраїнського з'їзду народних депутатів і депутатів місцевих рад у Сіверськодонецьку підпадали під статтю 110 Кримінального кодексу України (ККУ). Крім того, відповідно до ст.73 Конституції України питання про зміну території України вирішується виключно на всеукраїнському референдумі, а не регіональному, а ст.157 Основного закону взагалі не допускає будь-яких змін до Конституції, які торкаються цілісності держави [4, с.594].

Кримінально відповідальними можна було трактувати також дії, спрямовані на порушення Конституції, змістом яких було проголошення нової автономії в Україні, що не тягнуло за собою зміни меж території або державного кордону України. Такі дії за певних обставин слід було вважати перевищенням службових повноважень, – як дії, що вочевидь виходять за межі наданих відповідним службовим особам прав чи повноважень (ст. 365 ККУ). Якщо дії, пов'язані зі створенням нової автономії неконституційним шляхом, вчинюються не службовими особами, то вони можуть кваліфікуватися як злочин, передбачений ст.353 ККУ – самовільне присвоєння владних повноважень службової особи, а заклики до вчинення таких дій не службовими особами – як підбурювання до цього злочину [3, с.2].

Дії і рішення, які носили незаконний сепаратистський характер, уже в момент їх здійснення були достатньо задокументовані. На думку доктора юридичних наук М.Мельника, запізніла і неадекватна небезпеці здійснених дій правова реакція була зумовлена зовсім не труднощами встановлення фактичних обставин чи проблемами їх правової оцінки, а політичною кон'юнктурою [31, с.4].

Пізніше учасники Сіверськодонецького з'їзду відмовлялися від сепаратистських гасел і виправдовували свою участь у зібранні іншими причинами. Так, Є.Кушнар'єв всередині грудня 2004 р. заявляв, що займав на Сіверськодонецькому з'їзді державницьку позицію, оскільки “за рахунок присутності помірних політиків ми змогли вивести цей з'їзд в рішеннях на абсолютно нормальний рівень”. Чи не найвідвертіше свої сепаратистські заклики під час Помаранчевої революції Є.Кушнар'єв мотивував під час інтерв'ю радіо “Ера” 14

січня 2005 р. Зокрема, він зазначив: “Поговоримо про сепаратизм. Я абсолютно переконаний, що це слово... було дуже влучно і своєчасно вкинуте в суспільну свідомість з тим, щоб відволікти увагу принаймні половини України від того безладдя, беззаконня, яке творилося на Західній Україні і в Києві” [4, с.595].

Натомість голова Луганської облради В.Тихонов відстоював думку, що Сіверськодонецьк став наслідком негативного ставлення влади до місцевого самоуправління. Негативний відгук сил на чолі з В.Ющенком на сепаратистський з'їзд він пояснював страхом перед “новою децентралізованою системою державного управління, в якій важливу роль буде відігравати місцеве управління” [34, с.6].

Політика залякування сепаратизмом яскраво проявилася у висловлюваннях одного з керівників виборчого штабу В.Януковича В.Коновалюка. Так, на запитання “Чи є в Донбасу можливості формувати свій бюджет, армію, грошову одиницю?” політик відповів: “Можна спробувати. Але сьогодні так питання не стоїть” [17, с.36]. Апологети Сіверськодонецького з'їзду пояснювали сепаратизм також тим, що для п'ятнадцяти мільйонів українців В.Ющенко уже ніколи не буде президентом, ні після п'ятнадцятого голосування, ні після десятого рукопокладання на Біблію [18, с.9].

Чинний на той час Президент України Л.Кучма досить обережно висловився щодо дій, скерованих на порушення територіальної цілісності України. Під час зустрічі з В.Литвином 28 листопада 2004 р. він зазначив: “Ідеї, які висловлюють органи місцевого самоуправління, керівники місцевих органів державної влади, не відповідають ні Конституції, ні українському законодавству” [4, с.596]. Така поведінка гаранта засвідчила, що сепаратистські дії робились з його відома. Довести факт особистої координації дій регіональних керівників Півдня і Сходу, складно, хоч деякі розмови з головами облдержадміністрацій відбувалися при свідках. Але на користь версії активної позиції Президента в даному випадку свідчить участь у Сіверськодонецькому з'їзді відданих Л.Кучмі і врівноважених губернатора Дніпропетровської області В.Яцуби і голови Верховної Ради Автономної республіки Крим Б.Дейча [25, с.4].

Заяви про розкол також створювали необхідний фон, щоб Л.Кучма міг ввести надзвичайний стан для збереження територіальної цілісності країни. Багато хто сподівався, що це допомогло б звести нанівець акції опозиції і відновити електоральні позиції В.Януковича. Народний депутат Є.Жовтяк стверджував, що сепаратистські заклики керівників східних областей – це політична технологія, яка розроблялася російськими політтехнологами в штабі В.Януковича [12, с.А5].

Участь у сепаратистських закликах мера Москви Ю.Лужкова, як професійного провокатора, шовініста і українофоба, засвідчила, що за цією технологією стояли високопоставлені російські політики. Відзначимо, що соратники мера Москви по партії “Єдина Росія” висловилися на підтримку колеги, що взяв участь у Сіверськодонецькому з’їзді.

Крім того, за словами народного депутата І.Осташа, Російський клуб, що був пов’язаний з головним стратегом В.Януковича – Г.Павловським, фрахтував літаки, на яких завозилися учасники Сіверськодонецького зібрання [20, с.22].

Відсутність відповідальності за сепаратизм у зв’язку зі зближенням Президента В.Ющенка з керівною верхівкою Партії регіонів України спровокували проросійські сили використати механізм з’їзду знову для спротиву спробам формування єдиних поглядів на історію України. Так, під час проведення в листопаді 2007 р. в Криму фестивалю “Велике російське слово” голова Луганської облради В.Голенко озвучив ідею проведення в січні-лютому 2008 р. у Сіверськодонецьку ще одного Всеукраїнського з’їзду депутатів усіх рівнів. Тут же було прийнято звернення до керівників країни, в якому наголошувалося, що скликання Сіверськодонецького з’їзду – не політичний прийом, а захист інтересів російськомовного населення України. На думку В.Голенка, укази Президента про святкування річниці УПА й визнання Р.Шухевича Героєм України дестабілізували ситуацію в суспільстві, зумовлювали серйозні суперечності й нівелювали зусилля, спрямовані на об’єднання західної та східної частин країни. Саме тому позиція організаторів форуму була така: щоб у країні не було розколу, потрібно визнати російську мову другою державною [5, с.3].

Оголошення цієї ініціативи луганськими регіоналами, а не верхівкою партії, свідчило про використання ідеї Сіверськодонецька-II як засобу тиску на Президента України напередодні роботи Верховної Ради України VI скликання і спроб створення парламентської коаліції під егідою Партії регіонів України [26, с.6].

Ще одну, чи не найголовнішу ціль проведення II Сіверськодонецького з'їзду розкрили В.Голенко і В.Тихонов, які зазначили, що проведенням з'їзду було направлено сигнал НАТО про ставлення українського народу до входження країни в альянс [10, с.289].

М.Левченко напередодні з'їзду заявив, що “давно пора і Росії втрутитися і допомагати нам”. Він також запропонував принципи організації руху Півдня-Сходу країни : “російська мова – це мова України; на російській розмовляти модно і правильно; не буде ніякої українізації” [10, с.26]. Лейтмотив Другого Сіверськодонецького з'їзду оголосив нардеп-регіонал В.Колісниченко. Він закликав захистити Україну від “насильницької українізації”, яку можна вважати “етноцидом російськомовного населення” [28, с.18].

На з'їзді 1 березня 2008 р. зареєструвалося 3,67 тис. осіб з 24 областей України, Криму і Севастополя, в т.ч. 159 народних депутатів. На ньому були присутні представники 24 партій і громадських організацій і ряд зарубіжних представників [19, с.5].

Виступи на з'їзді відзначалися відвертою ворожістю як до української історії та культури, та загалом до державності. Д.Табачник зазначав, що сьогодні практично заборонено вивчення української історії останніх трьохсот років, а культурна експансія українських націоналістів спрямована на формування “неосвіченого, неінформованого, неконкурентоздатного в сучасному світі виборця, який заражений комплексом неповноцінності і до смерті заздрить більш успішним сусідам, і ненавидить їх за успішність” [10, с.109].

Політик стверджував, що націонал-патріоти борються з російськомовними українськими письменниками і “вірою предків”, а також закликав до федералізації. Більше того, Д.Табачник зазначав: “якщо місцеві органи влади в Галичині рахують, що вони мають право вибірково визнавати легітимність київсь-

ких властей, то, значить, аналогічне право має і регіональна влада Півдня-Сходу” [10, с.112-114, 117].

У підсумку II Сіверськодонецький з’їзд прямо не закликав до розколу України, але позначив курс на подальше виховання південно-східного електорату та інших симпатиків у російській культурно-духовній парадигмі. Це проявилось у трьох глобальних напрямках, що були накреслені під час самого з’їзду: мова, релігія, розуміння історії [38, с.3]. Журналісти назвали цей курс “сепаратизмом духовним”. Присутні на з’їзді дали зрозуміти, що українська нація, культура, духовність, історія і мова для них – ніщо [19, с.1].

На з’їзді була прийнята резолюція, яка передбачала подальший розвиток місцевої й регіональної демократії, широку децентралізацію влади, удосконалення розділу XII Конституції України “Місцеве самоврядування”, посилення фінансового забезпечення місцевого самоврядування та вдосконалення системи територіальної організації влади [10, с.268-269].

З’їзд виступив з ініціативою формування всеукраїнського комітету щодо проведення референдуму з питань НАТО і підготовки звернення до НАТО про неприєднання України до Плану дій щодо членства в альянсі. Крім того, на зібранні було проголосовано за проведення всеукраїнського громадського форуму “Проти мілітаризації України” і створення громадської організації “Рада правозахисників” для контролю над діями влади в етнокультурній сфері та щоб привернути увагу світової громадськості до проблем захисту російської мови в Україні й видати для цього “білу книгу насильницької українізації і порушення прав людини” [35, с.5].

Учасники з’їзду у Сіверськодонецьку вважали за необхідне звернутися до МЗС України з вимогою внести в новий базовий договір між Україною і ЄС спеціальний розділ про зобов’язання держави дотримуватися міжнародних зобов’язань і прав людини. Органи влади також було попереджено про відповідальність за антиконституційні дії, перевищення повноважень і надання свідомо неправдивої інформації насамперед щодо проблеми Голодомору, діяльності нацистських злочинців і ОУН-УПА. Було ухвалено декларацію прав

російської культури і культур інших народів України і вирішено запропонувати власний проект гуманітарного розвитку України [35, с.5].

Однак проблеми, які ставилися на Сіверськодонецькому з'їзді, не відносилися до нагальних потреб абсолютної більшості громадян. Згідно з опитуванням Центру проблем громадянського суспільства, проведеного в 14 містах Дніпропетровської, Донецької і Запорізької областей, громадян турбували наступні питання: низькі зарплати і пенсії (53%), високі ціни на комунальні послуги (51%), алкоголізм і наркоманія (50%), погіршення стану навколишнього становища (41%), низький рівень медичного обслуговування (33%), корупція (20%), посилення розшарування на багатих і бідних (19%), безробіття (17%), втрачені збереження Ощадбанку (17%) [29, с.7].

Прихід до влади у 2010 р. В. Януковича і проросійських еліт призвів до політико-економічної інтеграції з Російською Федерацією, побудови антидемократичної політичної системи та втягування українців в культурно-духовні основи “Русского міра”. Однак восени 2013 р. в країні розпочинається Революція гідності, що продемонструвала підтримку політики євроінтеграції та несприйняття українцями антидемократичного політичного режиму В.Януковича, який втрачав національний суверенітет на користь Росії.

Після перемоги революції та втечі В.Януковича з Києва керівна верхівка Росії спробувала зупинити революцію шляхом військового втручання. Однак військову інтервенцію необхідно було легітимізувати черговим маріонетковим з'їздом. Відповідно у Харкові 22 лютого 2014 р. відбувся так званий “З'їзд депутатів усіх рівнів південно-східних областей, Севастополя та Автономної республіки Крим”. Його ініціював рух “Український фронт” на чолі з головою облдержадміністрації Харківщини М.Добкіним [36].

На думку політолога С.Тарана, від'їзд В.Януковича з Києва був не втечею, а поїздкою до Харкова на сепаратистський з'їзд, де він мав підтримати створення Південно-Східної Республіки, військову допомогу якій мала надати Росія [23]. Однак в Харкові південно-східні еліти, імовірно, не були готові до такого сценарію, і він продовжив втечу.

На з'їзді були присутні делегації з Херсонської, Донецької, Луганської, Дніпропетровської, Харківської областей і АР Крим. Зокрема, участь у з'їзді взяли голови Луганської, Дніпропетровської, Донецької та Харківської облдержадміністрацій, міський голова Севастополя, а також губернатори Ростова-на-Дону, Воронежа і Белгорода [37]. Водночас голова Одеської облдержадміністрації М.Скорик наголосив, що перебуває на робочому місці, а до Харкова на з'їзд ніхто з представників Одеської області не поїхав. Міський голова Дніпропетровська І.Куліченко та депутати міськради від фракції Партії регіонів теж повідомили, що не брали участь у роботі харківського з'їзду [36].

Відсутність на з'їзді представників частини областей Півдня і Сходу України, а також протестний мітинг активістів Майдану під час проведення заходу стали свідченням того, що маріонеткове зібрання не користувалося серйозною підтримкою суспільства.

На з'їзді звучали сепаратистські заяви, заклики до засудження подій у Києві, а лідер проросійської злочинної організації “Оплот” Євген Жилін навіть вимагав: “Дайте зброю, будемо воювати” [16]. За підсумками роботи з'їзду була прийнята резолюція, у якій зазначалося, що оскільки опозиція не виконала свою частину угод, “в країні тривають захоплення і вбивства, а законність рішень Верховної Ради викликає сумніви”, то “органи місцевого самоврядування всіх рівнів, Верховна Рада Автономної республіки Крим, місто Севастополь вирішили взяти на себе відповідальність за забезпечення конституційного ладу, виконання закону та прав громадян на своїй території”, а повноваження, делеговані центральній владі, відкликаються [37; 36].

Учасники з'їзду також звернулися до Міністерства внутрішніх справ України із проханням взаємодіяти з місцевою владою, а також закликали населення до самоорганізації, а Збройні сили України – забезпечити цілісність збройних складів та не втручатися у ситуацію.

Але всі пункти ухваленої на з'їзді резолюції були зведені нанівець втечею за кордон голови облдержадміністрації Харківської області М.Добкіна та міського голови Харкова Г.Кернеса. За організацію з'їзду та сепаратистські заяви проти М.Добкіна та Г.Кернеса СБУ порушила кримінальні справи [36]. У

свою чергу організатори з'їзду намагалися спростувати свою причетність до розколу країни [11].

Харківський сепаратистський з'їзд 2014 р. не призвів до будь-яких змін в суспільно-політичному житті країни, бо політики, що його організовували, не користувалися підтримкою значної частини населення і не були самостійні в своїх політичних кроках. З'їзд, імовірно, був складовою стратегічних планів Росії в її геополітичній боротьбі за контроль над пострадянським простором і мав легітимізувати вторгнення російських окупаційних військ в Україну. Однак чи внаслідок незначного регіонального представництва на зібранні, чи через тиск світового співтовариства, а можливо в результаті неготовності південно-східних еліт погоджуватися на інтервенцію російські імперіалісти відмовилися скористатися скликанням з'їзду.

Отже, організовані проросійськими панівними верствами у 1991, 2004, 2008 рр. з'їзди депутатів всіх рівнів Півдня і Сходу України скликалися для мобілізації проросійського електорату та шантажу демократичних проєвропейських українських сил. Натомість з'їзд у Харкові у 2014 р., імовірно, був скликаний для запрошення російських окупаційних військ вторгнутися на територію України і для відновлення владного режиму В.Януковича. У процесі організації дезінтеграційних з'їздів в Україні значну роль відіграли російські політичні чинники та спецслужби, які мали досвід скликання маріонеткових з'їздів для виправдання власного втручання у внутрішню політику незалежних держав ще з часу проведення більшовицького Всеукраїнського з'їзду рад 11–12 грудня 1917 р. у м. Харкові. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в аналізі форм і засобів впливу зі сторони російських імперських сил на розгортання дезінтеграційних процесів у незалежній Україні.

1. Центральний державний архів громадських об'єднань України. Ф.271. Оп.1. Спр.20. 38 арк.
2. Постанова Верховної Ради УРСР “Про проголошення незалежності України”, 24 серпня 1991 р. ЦДАВО України, ф.1, оп.16, спр.4630, арк.1. [Електронний документ]. – Режим доступу: [http //www.archives.gov.ua/Sections/17-Nez/index.php?68](http://www.archives.gov.ua/Sections/17-Nez/index.php?68) (дата звернення 26.01.2009).
3. “Про запобігання проявам сепаратизму в Україні, які загрожують суверенітету й територіальній цілісності держави”. З виступу Голови

- Верховної Ради України В.М.Литвина 30 листопада 2004 року // *Голос України*. – К., 2004. – 1 грудня. – С.2.
4. Адамович С.В. *Соборність та регіональний розвиток у суспільно-політичному житті незалежної України* / С.В.Адамович. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2009. – 884 с.
 5. Антипова А. І знову Северодонецьк... / А. Антипова // *Голос України*. – К., 2007. – 15 листопада. – С.3.
 6. Антипова А. Стабільності хочуть усі. А хто розблокує ситуацію? / А. Антипова // *Голос України*. – К., 2004. – 30 листопада. – С.5.
 7. Балюк Н. Шантаж чи передумова надзвичайного стану? / Н. Балюк // *Високий замок*. – Львів, 2004. – 29 листопада. – С.1.
 8. Болбат Т.В. Проблема государственного устройства Украины в деятельности общественных организаций Донбасса в начале 1990-х гг. / Т.В. Болбат [Електронний документ]. – Режим доступу: http://iai.donetsk.ua/_u/iai/dtp/CONF/1_2005/articles/stat22.html (дата звернення 23.05.2009).
 9. Бублик М., Іриніна А. Донбас із столицею в Харкові і рукою Москви у своїх нутрошах? / М. Бублик, А. Іриніна // *Україна молода*. – К., 2004. – 30 листопада. – С.5.
 10. Голенко В.Н., Тихонов В.Н. Северодонецк: точки не будет / В.Н. Голенко, В.Н. Тихонов. – Луганск: ПЦ “Максим”, 2008. – 296 с.
 11. Добкін, Шишацький і Кернес відхрещуються від звинувачень у сепаратизмі – Режим перегляду: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/02/22/7015694/> (дата звернення 25.01.2017).
 12. Жовтяк Е. Чрезвычайное положение продлилось один час / Е. Жовтяк // *Еженедельник “2000”*. – К., 2004. – 3-9 декабря. – С.А5.
 13. Зварич О. “Махновщина” під проводом гаранта / О. Зварич // *Україна молода*. – К., 2004. – 30 листопада. – С.4.
 14. Зущик Ю. Запад – Восток / Ю. Зущик // *Корреспондент*. – К., 2004. – 4 декабря. – С.32-36.
 15. Интерфронт. Спочатку Прибалтика. А тепер Донбас? // *Молода Галичина*. – Львів, 1991. – 1 жовтня. – С.1.
 16. Кернес сепаратистським мітингом і штурмом показував Києву, хто в Харкові лідер – Балута. – Режим перегляду: <http://www.radiosvoboda.org/a/27589884.html> (дата звернення 25.01.2017).
 17. Коновалюк В. Сепаратна криза / В. Коновалюк // *Галицькі контракти*. – К., 2004. – 6 грудня. – С.36.
 18. Кононов С. Запад есть Запад, Восток есть Восток... / С. Кононов // *Событие*. – Харьков, 2004. – 23-29 декабря. – С.9.
 19. Короташ О. Северодонецк-2: фальш и надругательство над Украиной / О.Короташ // *Вечерние вести*. – К., 2008. – 4 марта. – С.5.
 20. Кульчинський Р. Начальник Донбасу / Р. Кульчинський // *Галицькі контракти*. – 2004. – 6 грудня. – С.22-24.
 21. Куромая Гіроакі. Свобода і терор у Донбасі: Українсько-російське пограниччя, 1870-1990-і роки / К. Гіроакі. – К.: В-во Соломії Павличко “Основи”, 2002. – 510 с.

22. Куш П. “Януковича або Україну” / П. Куш // Україна молода. – К., 2004. – 30 листопада. – С.5.
23. Мокрик Д. Втеча Януковича: що сталося в ніч з 21 на 22 лютого? / Д. Мокрик. – Режим перегляду: <http://osp-ua.info/politicas/29785-vtecha-janukovicha-scho-stalosja-v-nich-z-21-na-22-lutogo.html>. (дата звернення 25.01.2017).
24. Молода Галичина. – Львів, 1991. – 8 жовтня. – С.1.
25. Мостовая Ю. Украина розбилась на счастье? / Ю. Мостовая // Зеркало недели. – К., 2004. – 11 декабря. – С.4.
26. Мустафин А. Фальстарт / А. Мустафин // Зеркало недели. – К., 2007. – 17 ноября. – С.4.
27. Олійник М. Як у Сіверодонецьку у князьків бавилися / М Олійник // Вечірня газета. – К., 2004. – 3-9 грудня. – С.5.
28. П'єсцух М. Привид сепаратизму / М. П'єсцух // Новинар. – К., 2008. – 7-13 березня. – С.18.
29. Палий А. Цирк из Верховной Рады едет в Северодонецк / А. Палий // Газета по-харьковски. – Харьков, 2008. – 28 февраля. – С.7.
30. Печальне ремесло // Літературна Україна. – К., 1991. – 7 листопада. – С.6.
31. Примаченко А. Дело И.Брюховецкого...оказалось уголовным / А. Примаченко // Зеркало недели. – К., 2004. – 4 декабря. – С.4.
32. Сегодня. – К., 2004. – 30 ноября. – С.2.
33. Соколов В. Думай і вибирай! Відкритий лист моєму донецькому другові / В. Соколов // Літературна Україна. – К., 1991. – 21 листопада. – С.7.
34. Тихонов В. Есть ли выход из тупика? / В. Тихонов // Комсомольская правда в Украине. – 2004. – 17 декабря. – С.6.
35. Тракало Я. Без права на сепаратизм / Я. Тракало // Україна молода. – К., 2008. – 4 березня. – С.5.
36. У Харкові відбувся з'їзд депутатів південно-східних областей і Криму. – Режим перегляду: <http://dw.com/p/1BDqv> (дата звернення 25.01.2017).
37. Харківський з'їзд оголосив про контроль над частиною Півдня і Сходу. – Режим перегляду: http://www.bbc.com/ukrainian/politics/2014/02/140222_kharkiv_nk (дата звернення 25.01.2017).
38. Шибалов Є. Інша Україна: підміна понять / Є. Шибалов // Дзеркало тижня. – К., 2008. – 8 березня. – С.3.

Адамович С.В. Всеукраинские съезды депутатов всех уровней в 1991, 2004, 2008, 2014 гг. как средство сохранения власти пророссийских господствующих слоев. В статье проанализированы проведения марионеточных съездов депутатов всех уровней Юга и Востока Украины в 1991, 2004, 2008, 2014 Автор обосновывает, что съезды депутатов организовывались местными пророссийскими властными группами и российскими имперскими структурами, а также спецслужбами для сохранения доминирующего влияния Российской Федерации на внутреннюю и внешнюю политику независимой Украины.

Ключевые слова: съезд депутатов, сепаратизм, пророссийские господствующие слои, российский империализм, автономия, органы местного самоуправления, федерализация.

Adamovych S. V. Ukrainian Congress of deputies of all levels in 1991, 2004, 2008, 2014 as the mean of the pro-Russian ruling strata's power preserving. The carrying out of the puppet congresses of deputies of all levels of the South and East of Ukraine in 1991, 2004, 2008, 2014 is analyzed in the article. The author proves that the congresses of deputies were organized by local pro-Russian power groups as well as by Russian imperial structures and special services to maintain the dominant influence of the Russian Federation on the internal and foreign policy of the independent Ukraine.

Key words: congress of deputies, separatism, pro-Russian ruling strata, Russian imperialism, autonomy, local governments, federalization.